

Litteratur.

K. J. VALLE: *Suurperhoset, Macrolepidoptera, I. Päiväperhoset, Diurna.* Helsinki 1935.

Som n:o 2 i serien Suomen Eläimet, Animalia fennica, utgivet av Suomalainen eläin- ja Kasvitieteellinen seura Vanamo, utkom i slutet av 1935 på Werner Söderströms förlag i Helsingfors denna lilla bok om Finlands dagfjärilar. Den inledes med en karta över Finland, jämte angränsande trakter österut, uppdelad i naturhistoriska provinser med förkortade beteckningar, vilka sedan användas i texten vid utbredningsuppgifterna. Efter en kort, illustrerad, allmän del om de olika stadiernas morfologi, följa bestämningstabeller för fjärilar och larver, förande fram till familjerna. Därpå kommer huvudtemat, dagfjärilarna, med bestämningstabeller för underfamiljer, släkten och arter med inemot 60 textfigurer av larver (efter Lampert) och undersidor av vingar för *Melitæa*-, *Argynnis*-, *Lycæna*- och *Hesperia*-arterna (original). Efter beskrivning av varje art, dess raser och aberrationer meddelas utbredning och flygtid, varpå förstadierna i korthet beskrivas. Boken slutar med förteckning på använd litteratur samt ett register i 3 delar: finska namnen, latinska artnamnen samt latinska subspecies- och aberrationsnamnen. Fotografiska reproduktioner av finska dagfjärilar återfinnas på 11 tavlor.

Utom av tavlorna och de instruktiva textfigurerna kan den i finska språket oinvidge även ha glädje och nytta av utbredningsuppgifterna; för den finskspråkige utgör arbetet en häändig exkursions- och uppslagsbok. Formatet är detsamma som i den välkända serien Danmarks Fauna och som i Bonniers små fickböcker över svenska fåglar, fiskar och fjärilar.

Frithiof Nordström.

Die nordischen Hypocyptus Mannerh. (Coleoptera, Staphylinidae), mit Beschreibung zweier neuer Arten. Von Thure Palm (Horndal, Schweden). (Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhets-samhälles handlingar, femte följd, serie B, band 4, n:o 13. Meddelanden från Göteborgs musei zool. avd. 68). 38 sidor.

Undersökning av de hanliga genitalierna såsom artkriterium inom kritiska släkten synes bliva någonting ofrånkomligt för en modern systematisk coleopterolog, och även honornas spermatheca har nu begynt användas som artskiljande karakter. Huru pass vidsträckt räckvidd denna bestämningsmetod kan komma att få, blir ju beroende på dessa genitala organs konstans och olikhet hos de olika arterna, men allt

tyder på, att metoden är fruktbarande och tillämplig åtminstone inom de släkten, vilka hittills blivit objekt för densamma. Faktum är att metoden bringat reda inom en hel del sedan gammalt såsom coleopterologernas crux betecknade släkten, och de vunna resultaten äro på sätt och vis skrämmande med hänsyn nämligen till att i så många fall en ursprungligen endast som en art uppfattad form genom genitaliepreparation avslöjat sig såsom ett komplex av arter, vilka åtminstone i vissa fall ej kunna hållas isär endast med yttre karakterer. Samma förhållande råder inom de flesta andra insektordningar.

Ett vackert resultat av dylik genitalieundersökning är Palms nu föreliggande *Die nordischen Hypocyptus*. Det mest påfallande av vad som utvunnits genom undersökningen framgår utan vidare av följande siffror: Grill kände i sin bekanta katalog från de nordiska länderna 5 arter av släktet *Hypocyptus*. Palm har visat, att inom området finnas 11 arter samt en varietet. Av dessa äro 2 för vetenskapen nya. Här blir tydligen ett nytt exempel på de många andra då äldre litteraturuppgifter, särskilt om de ej stödjä sig på beskrivningar, äro obrukbara utan förnyad kontroll, om sådan kan genomföras. Särskilt beträffande släktet *Hypocyptus* kan knappast någon enda av uppgifterna i äldre verk, sålunda ej heller i Grill, godtagas såsom säker, av det skäl att så gott som alla arterna av släktet till det yttre äro så lika. Härifrån skulle ju möjligen *longicornis* Payk. och den ljusa arten, *discoideus* Er., utgöra undantag, men man är enbart med anlitande av yttre karakterer ej säker ens på denna senare, ty det har visat sig, att det finnes en annan ljus, *discoideus* liknande art, *succicus* Palm nov. sp., vilken för övrigt hittills endast är funnen i mellersta Sverige.

Själva genitalieundersökningen av dessa små arter, 0,5—1,5 mm, är givetvis tålmodsprövande och kräver mycken omsorg. Att Palm besitter dessa egenskaper framgår av att undersökningen omfattat 164 ♂♂ av ett till över 1000 ex. uppgående *Hypocyptus*-material. Många av dessa genitalieundersökta ♂♂ äro ofta icke utan svårighet anskaffade typex. från skilda museer. Utredandet av synonymiken är i sådana fall det icke minst tidsödande och svårlösta.

Författaren har vid undersökningen använt torrpreparation, d. v. s. delvis så att säga, i det han praktiserat och förordar att vid undersökningen före fixeringen på kartong lägga den frampreparerade aedeagus i en droppe vatten, detta med hänsyn till den delvis hinnartade, i torrt tillstånd lätt skrumpanande konsistensen hos organet i fråga. Givetvis är det ur praktisk synpunkt en fördel att sätta värde på då det räcker med torrpreparation, då nämligen organets i fråga kitiniserade delar förete sådan i torrt tillstånd bevarad, icke skrumpanande form, att det uppklistrat på kartong avger tydliga, arten utmärkande karakterer. Efter maceration i KOH och därpå följande undersökning i en glycerindroppe avslöjar emellertid detta organ detaljer, av vilka torrpreparatet blir nästan så att säga endast den sammanfattande konturen, som of-

tast icke säger något om de delar, vilka sammansätta det hela. Fall finnas redan då närstående coleopterarter visat sig icke kunna skiljas genom penispreparation annat än genom undersökning av organets inre. Man må hoppas, att torrpreparation ur praktisk synpunkt i de flesta fall må visa sig tillräcklig, ehuru det kan inträffa fall då det kan bli svårt att jämföra starkt schematisk bild av kanske skrumpnat torrpreparat med preparat i glycerindroppe av samma art.

Palm har vid sitt arbete med släktet nöjt sig med torrpreparation av huvudsakligen själva penis, och av teckningarna att döma företer denna avsevärd olikhet de olika arterna emellan. Någon mer betydande variation av penis hos samma art har av P. ej iakttagits. Emellertid finnes på penisspetsen hos flera av arterna ett hinnlikt bihang, som skrumpnar vid torrpreparation, och med hänsyn till sådana fall är det givet att maceration i KOH hade varit att föredraga, om ock Palm undviktit den olägenheten genom att teckna organet lagt i vattendroppe.

De hanliga genitalierna äro alltså inom detta släkte det säkra utslagsgivande, men trots svårigheten har författaren givit sig i kast med att utarbeta en bestämningstabell grundad endast på yttre kännetecken. Som denna understödes av teckningar av detaljer, sålunda av antenner hos ♂ och ♀, framtarser av ♂ och ♀ o. s. v., samt beskrivning av varje art, bör det bliva möjligt att på denna väg rätt väl komma till rätta med ett *Hypocyptus*-material, särskilt som förf. i beskrivningarna inryckt detaljer, vilka icke finnas i äldre verk, t. ex. mikroskulpturen. Beskrivningarna omspanna ej såsom ofta i äldre auktorers verk flera sidor med delvis oöverskådliga och oväsentliga detaljer, men alla väsentliga detaljer, alltså de som ha artskiljande betydelse, ha medtagits, för alla arterna i samma ordning.

Kontroll genom genitalieundersökning är ju emellertid alltid att anbefalla såsom säkrast utslagsgivande. Det skall nog i detta som i många andra fall visa sig, att sedan genom dylik kontroll säker uppfattning om arten vunnits, en helhetsbild av densamma kvarstannar i minnet, vilken blir en vinst för kommande undersökningar.

Av de resultat som Palm utvunnit med sitt om levande intresse och mycken kunnighet vittnande arbete må här endast ytterligare nämnas, att vi här i Sverige av släktet ha följande arter: *longicornis* Payk., *imitator* Luze, *tarsalis* Luze, *laeviusculus* Mannh., *ovulum* Heer, *discoideus* Er., *succicus* Palm nov. sp., *pulicarius* Er. med var. *apicalis* Bris., *seminulum* Er. samt dessutom i Norden *nitidus* Palm nov. sp. (Danmark) och *punctum* Motsch. (Norge och Danmark).

Som rekommendation för arbetet må endast ytterligare sägas, att för coleopterologer som önska komma till klarhet om vilka nordiska *Hypocyptus*-arter de äga i sin samling är detsamma oundgängligt.

Örebro 11 febr. 1936.

Anton Fansson.